

KULTURMYGGOR OCH MAFFIGA TIGRAR

Ett temperamentsfullt *PS* om fjolårets mest uppmärksammade bok
– och några stillsamma anteckningar om dess falska baksidestext

av

Mats Parner

☒☒☒ Som analytiskt verktyg är begreppet ”den politiska vänstern” inte särskilt användbart, eftersom det är mångtydigt, suddigt och på tok för allmänt. Ändå brukas det hämningslöst i de mest skilda sammanhang utan att avsändaren klargör vad som faktiskt åsyftas. Text undrar väl alla vad följande harang egentligen betyder:

”Det finns ett konstigt fenomen bland *vissa* män på vänsterkanten: de blir politiskt inspirerade av *vissa* adelsmän från 1700-talet.” Uttalandet är lika pompöst som pretentiöst. De siamesiska tvillingarna ”*vissa/vissa*” bidrar minst av allt till ökad konkretion, och det gör sannerligen inte heller denna följsats: ”Vänstern är i dag inne i en sexuell kris, som den inte vill låtsas om.”

Både adelsmannaramsan och den bisarra sexualdiagnosen hittar man i svart på (Bonniers)vitt i en av förra årets mest omdiskuterade och omtalade romaner: Astrid Marianne ”Maja” Elisabet Lundgrens 509-sidiga **Myggor och tigrar**. Det är ett mycket sällsamt opus, men det behandlar inte Jan Guillous eventuella sympatier för kapten Anckarström eller än mindre Lars Ohly lika eventuella potensproblem. Författarens missioner är helt andra.

☒☒☒ Mygg- och tigerboken sönderfaller i två delar och är i praktiken en dubbelroman, vars bägge huvudteman saknar naturliga förbindelser med varandra. I ganska precis en fjärdedel av arbetet, i myggsektionen, tar Lundgren bokstavligen heder och ära av ett stort antal namngivna män (plus några enstaka kvinnor) inom svenskt kultur- och författarliv, medan det voluminösa tigerstycket reserverats för Neapel, där tigrarna, m a o camorran, som bekant har verkliga klor.

Den sanningen tvingas Maja L f ö begrunda rent lekamligen. Under större delen av 2005 levde hon i Neapels spanska kvarter, och vistelsens två sista oktoberdygn – till vilka jag återkommer – blev ingen minnesvärd final på hennes utflykt till stövelriket.

Men vi börjar på myggfronten. Där får Björn Ranelid, Hans Gunnarsson, Carl-Johan Vallgren, Ulf Eriksson och rader av andra författare veta att de lever, men de verkligt gemena angreppen förbehålls i nämnd slagordning trion Dan Josefsson, Tomas Lappalainen och Håkan Jaensson, den senare Aftonbladets kulturchef. Med alla dessa tre har Maja Lundgren haft kortvariga men ganska misslyckade kärleksaffärer och hämnas nu systematiskt för olika kränkningar, verkliga eller inbillade, i tre pjäsupsättningar. Förfaringssättet hör inte till de traditionella, och mycket av det som påstås är ingenting för Lyckoslanten eller för väckelselitteraturen i stort.

Såvitt jag kan bedöma är det inget för utomstående parter över huvud taget.

Publicisten Dan Josefsson (som definitivt inte bör förväxlas med sin koleriske yrkesbroder Jan med samma efternamn) ledde under en säsong Mediemagasinet i SVT. Allmänt känd blev han genom att år 2000 vinna Stora Journalistpriset på 50 000 kr och än mer för sin vägran att,

som den förste i prishistorien, ta emot såväl check som hedersbevis. Det var hans sätt att protestera mot koncernen Bonniers dubbelmoral i tidnings- och förlagsvärldarna.

”Uppkomlingen med vänsterfernissan!” skriver nu Maja L om Dan J. ”Det lösmynta egot med skånskan. Han som fläckt mitt namn genom att mumla det i sömnen. Vänsterräven som med sin skärande stämma försäkrade, att det inte är intellektuella kvinnor ‘man’ vill ha. Jag såg det föraktfulla och cyniska draget runt munnen. Karaktären hade redan börjat sätta sig i utseendet på honom / ... /. När han vände sig åt mitt håll hälsade jag. Han besvarade hälsningen med ett grin och en självbelåtenhet som gjorde ansiktet helt förvrängt. Annars brukar han nöja sig med att bara stå blick stilla med utspänd bringa, flackande blick och med lystnaden drypande kring käften.”

Med formuleringar som dessa slås tonen an. De manliga posörerna blir skoningslöst avfärdade som ”notoriska spermarävar, föraktliga svin, själlösa kreatur, antiintellektuella hycklare” o s v i all oändlighet, och de kvinnor som av dunkla skäl inte gör sin obligatoriska värntjänst utspys som ”marionetter” eller ”kulturhoror”. DN-kritikern Jonas Thente klassificeras som ”en djävla pungråtta”, medan Jean-Claude Arnaud uppges vara ”en erotikens Groucho Marx” (vilket inte kommer att tolkas som ett underbetyg i *alla* kärlekskotterier i denna vår värld...).

Som medarbetare i Aftonbladet och som vikarie på det Bladets kulturredaktion under två korta perioder utvecklade Lundgren en mycket speciell relation till Håkan Jaensson, högste basen på AB:s kulturbygge. I myggavsnitten beskrivs deras förhållande med pedantisk in- och utlevelse och med tillsats av ett helt batteri sorgfälligt redovisade tidningsdata av det originellare slaget. På fullt allvar blev nämligen Maja L, enligt boken, klippfast övertygad om att den ständigt lika skrupelfrie Håkan J i all hemlighet kommunicerade med henne i och genom AB:s spalter. Ja, i sju svåra år skall Hr Jaensson ha missbrukat kultursidorna för sina privata böjelsers skull: med hjälp av tillrättalagda rubriker och via kryptiska budskap i icke signerade notiser satte han sig i förbindelse med Lundgren och endast med henne. Blott hon kunde förstå och avkoda vad som faktiskt sades på och mellan raderna. Tvetydiga inviter och cyniska avståndstaganden tycks ha blandats i en enda redaktionell Jaensson-soppa under, som sagt, hela sju år.

På det här frontavsnittet – till skillnad från alla andra – avlägger Maja Lundgren räkenskap för hela sitt upplevda martyrium och gör så med ett empiriskt raseri som väcker förundran snarare än beundran. Varenda misstänkt AB-fanfar på kultursidan registreras, analyseras och nagelfars (med tonvikten på ”fars”), och som läsare kan man inte annat än ta sig för pannan. Inte oväntat är Maja L sparsam med honnörsbetygen: Jaensson, liksom f ö den i januari bortgångne Anders Paulrud, när/närdes bägge, föga oväntat, av ett gränslöst kvinnoförakt.

Något som visserligen återstår att bevisa.

Med sina hatiska tirader har Lundgren med god – eller rättare sagt ond! – marginal passerat de skiljelinjer vi som människor aldrig får överskrida. Man kan säga att hon på helt andra plan än fotbollsplanen tagit lagen i egna händer och därmed gjort precis vad Zidane gjorde i slutskedet av senaste VM-finalen. Att den italienske blodhunden Marco Matarrazzi provocerade ”Zizou” är i det sammanhanget lika korrekt som irrelevant.

Vissa spärrar måste finnas programmerade och installerade i ens medvetande en gång för alla.

Det är ofrånkomligen så att kvinnor på skilda nivåer (även) i vår tids moderna samhälle utsätts för övergrepp, förorättas, trakasseras och tvingas spela underordnade roller. Nere på basplanet är diskrimineringen mer påtaglig än högre upp i samhällspyramiden. De krafter som

bekämpar orättvisorna är självklart all heder värda, men om kvinnokampen blir otyglad och feministerna rabiata à la Maja L, så kommer alla att stå som förlorare, engagerade kvinnor i synnerhet. Heta eller kalla könskrig är och förblir konflikter utan vinnare. Ett gott ändamål får aldrig helga ojunga och tvivelaktiga medel.

☒☒☒ Boktiteln "Myggor och tigrar" har lånats in från den äldre kollegan Vilhelm Ekelunds fatatur. Tanken är att försåtliga myggstick, levererade av vår svenska kulturmafia, i praktiken är ett värre ont än verkliga angrepp från exempelvis neapolitanska camorratigrar. Det stämmer i så måtto, att Lundgrens 350-sidiga tigerexposé är överraskande utslätad och tam jämfört med kultur- och myggdelen. I själva verket dokumenterar författaren sitt besök nere vid den just nu slumrande Vesuvius-jättens fot genom massor av (vad som inte är stort annat än) pliktskyldigt redigerade dagboksanteckningar, färglösa, repetitiva, slentrianmässiga, oftast rätt intetsägande. Här mals det onekligen på tomgång. Den som redan premierats med vitsordet **G** eller högre på grundkursen i maffiakunskap lär sig ingenting nytt.

Av detta följer nu inte att Maja L är en allmänt usel författare. Hennes roman **Pompeji** (2001), som nominerades till Augustpriset, är visserligen inte riktigt en berättelse i min smak, men där exponeras en språklig iver, en formuleringsglädje, en humoristisk ådra och fr a ett kontrollerat temperament, som vittnar om stor begåvning.

Emellanåt glimtar det till också på tigerberget. Så t ex höjer läsaren på ögonbrynet, när en viss Tito Beltran oförmodat pilar förbi i det neapolitanska vimlet och genast sällar sig till Maja L:s italienska kaféflock (s 167). Trogen sin natur hinner blåögde TB – eller "den högnarcissistiske knäppgöken", för att tala författarens språk – nått och jämnt presentera sig förrän han erbjuder Lundgren en dosis tvättäkta massage! För alla eventualiteters skull avslås förslaget...

Vidare uppskattar jag Maja L:s återkommande försök att klara ut vad hennes roman egentligen är – eller vill vara. Till sist (s 368) bestämmer hon sig och inser att slutprodukten torde bli "en camorristisk dokumentärdrapa med timliga sorglustspel och diatriber" ..., vilket är förtjusande skrivet men knappast med sanningen överensstämmande.

☒☒☒ Det mest betänkliga med Lundgrens tigermyggor är sist och slutligen förlagstexten på romanens baksida. Ett intellektuellt haveri åtföljs där av ett moraliskt. På rad ett inhämtar man att skildringen av den neapolitanska camorran och maffiafasonerna i det svenska kulturlivet är "autentisk" (något som också Maja L ständigt påpekar i sitt opus). Men bara ett tuppffjät längre ner får man veta att författaren likt en våghalsig detektiv rör sig i "gränslandet mellan litteratur och verklighet".

Här är ju den ena förlagssatsen logiskt oförenlig med den andra: inte ens Gud Fader kan skriva autentiskt samtidigt som han tumlar runt i ett verklighetens "gränsland", och Lundgren förmår det än mindre. Fakta är en sak, fiktion en annan. Detta vet (Bonnier)förläggare Magnus Bergh; troligen kände han också till – alternativt misstänkte han på goda grunder – att Maja L inte var att betrakta som tillförlitlig på den autentiska nivån (och den fiktiva kräver bevars ingen större tillförlitlighet). Därför blev det som det blev med baksidestexten: ord utan verkligt innehåll.

Just på den innersta av fakta- och fiktionslinjerna vill jag göra ännu ett påpekande. Det har jag reserverat för Lundgrens två sista dagar i Neapel, avhandlade på sidorna 443-488. Där berättar författarjaget om den våldtäkt hon utsattes för av den världsvane 'O Brasiliano, "brasilianarn", typisk underhuggare i en av camorraklanerna.

Att en etablerad svensk författare våldtas rätt upp och ner av en camorrista borde onekligen ha ett visst nyhetsvärde, kan man tycka. Men det märkliga är att denna våldtäkt, utförligt skildrad på hela 45 textsidor, inte nämns med ett ord i någon enda av de 8-10 (tigermyggs)anmälningar jag läst. Blott SvD:s Carl-Johan Malmberg antyder, högst diskret och liksom i förbigående, att något ”obehagligt” inträffade just före Lundgrens hemresa.

Med till visshet gränsande sannolikhet beror denna så talande och samstämmiga tystnad på att smakdomarna inte haft en aning om, ifall övergreppet ägde rum i sinnevärlden eller ej. Var det faktiskt eller fiktivt? Dan Josefsson har intygat (i Dagens Nyheter 1 september 2007) att ingen enda av alla de simpla handlingar som Maja L i sin bok tillskriver honom har någon pejling på verkligheten. Under alla omständigheter frågar sig läsaren: vad är autentiskt hos Lundgren och vad är fiktiva led i det av henne så hett efterlängtade genuskriget?

Det moraliska skeppsbrottet, slutligen, rör baksidesfusket med kronologin. Följande mening är central i det sammanhanget:

”I efterskalven av Pompejiboken – kritikerframgångarna och August-nomineringen – kastades författaren ut i en osäker tillvaro i arbetslivet på en /läs Aftonbladets/ kulturredaktion...”.

Här underförstås att Maja L blev psykiskt misshandlad av illasinnade (AB)patriarker, som inte kunde tolerera en ung och framgångsrik kvinna i sina led. Haken är bara den att **Pompeji** gavs ut först 2001, medan Lundgrens vikariat på Aftonbladet – den tillfälliga tjänst, från vilken alla hennes exempel på maktmissbruk och sexuella trakasserier härrör – ägde rum 1998-99. Tablå!

Man ger inte ut böcker, där namngivna personer av privata skäl förnedras, vanäras, kränks och smädas. Ansvarvilar här mycket tungt på Bonniers.

Mats Parner

